

впливом основних факторів існуючих норм і принципів дискурсивних практик, а також життя та діяльності індивідів і спільнот в процесі реалізації їх планів та завдань. В рамках такого мислення формуються нові методологічні установки і принципи, які сприяють утворенню підстав для розвитку мислення. Передумовою для становлення і трансформації мислення є нові соціокультурні виклики часу, відповіді на які приводять до винайдення нових інтелектуальних і пізнавальних форм. В наступні епохи (цикли) розвитку мислення вказані етапи повторюються, але їх зміст змінюється, оскільки в нових соціокультурних умовах всі основні складові ситуації встановлюються по-новому. В контексті ж сучасної соціокультурної реальності формуються такі вимоги до мислення, на основі яких воно стає новим, творчим, продуктивним, проєктивним, здатним вирішувати пізнавальні та методологічні проблеми.

Список використаних джерел

1. Аренд Х. Ответственность и суждение / Х. Аренд. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. – 352 с.
2. Аристотель. О душе / Аристотель // Сочинение в четырех томах. – М.: Мысль, 1975. – Т.1. – С.28–147.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. – К.: ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
4. Микешина Л. А. Философия познания / Л. А. Микешина. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2009. – 560 с.
5. Розин В. М. Мышление: сущность и развитие / В. М. Розин. – М.: ЛЕНАНД, 2015. – 368 с.
6. Щедровицкий Г. Знак и деятельность / Г. Щедровицкий. – М.: Вост. лит., 2005. – 463 с.
7. Щедровицкий Г. П. Избранные труды / Г. П. Щедровицкий. – М.: Шк. Культ. Пелит, 1995. – 800 с.

References

1. Arend H. Otvetstvennost' i suzhdenie / H. Arend. – M.: Izd-vo Instituta Gajdara, 2013. – 352 s.
2. Aristotel'. O dushe / Aristotel' // Sochinenie v chetyreh tomah. – M.: Mysl', 1975. – T.1. – S.28–147.
3. Kryms'kyj S. B. Zapyty filofs'kyh smysliv / S. B. Kryms'kyj. – K.: PARAPAN, 2003. – 240 s.
4. Mikeshina L. A. Filosofija poznaniya / L. A. Mikeshina. – M.: «Kanon+» ROOI «Reabilitacija», 2009. – 560 s.
5. Rozin V. M. Myshlenie: sushhnost' i razvitie / V. M. Rozin. – M.: LENAND, 2015. – 368 s.
6. Shhedrovickij G. Znak i dejatel'nost' / G. Shhedrovickij. – M.: Vost. lit., 2005. – 463 s.
7. Shhedrovickij G. P. Izbrannye trudy / G. P. Shhedrovickij. – M.: Shk. Kul't. Pelit., 1995. – 800 s.

Ivanova N. V., PhD in philosophical sciences, associate professor, Head of Department «Preschool education», Lutsk pedagogical college (Ukraine, Lutsk), iva_chumbas@mail.ru

Content dimension of thinking in the genesis of cyclic progress: socio-philosophical aspect

The problem of thinking in the progressivity of socio-cultural existence was considered in the article. Its basic cycles were revealed, in which the essence of thinking and methodological reflections of social cognition were concretized. It was shown that the transformation of thinking is performing in the context of challenges of the time, which contributes to the constant renewal of intellectual and creative practices. In the context of new socio-cultural reality the new requirements for thinking are forming, which should be always socially conditioned.

Keywords: thinking, cycles, reflection, discourse, methodology, society, culture.

Иванова Н. В., кандидат философских наук, доцент, заведующая отделением «Дошкольное воспитание», Луцкий педагогический колледж (Украина, Луцк), iva_chumbas@mail.ru

Содержательное измерение мышления в генезисе циклического развития: социофилософский аспект

Иследуется проблема мышления в прогрессивности развития социокультурного бытия. Выявлено его основные циклы, в которых конкретизирована сущность мышления в рефлексиях методологического и социального познания. Показано, что трансформация мышления осуществляется в контексте вызовов времени, что способствует постоянному

обновлению интеллектуально-творческих практик. В контексте новой социокультурной реальности формируются новые требования к мышлению, которое всегда должно быть социально обусловленным.

Ключевые слова: мышление, циклы, рефлексия, дискурс, методология, общество, культура.

* * *

УДК 280:2

Гудима І. П.,
кандидат філософських наук, професор кафедри
філософії, Черкаський державний технологічний
університет (Україна, Черкаси), gudima67@mail.ru

ПИТАННЯ ЧУДА В ПЕРСПЕКТИВІ СУЧАСНИХ СВІТОГЛЯДНИХ КАТЕГОРІЙ

Дослідницька увага автора зосереджена на фіксації різноманітних, в тому числі і небогословських смислів чуда. Головним завданням даної статті є вивчення особливостей відображення в сучасній релігійній свідомості спроб християнських теологів здійснити конвергенцію наукових знань та істини божественного Одкровення. Фокус уваги автора спрямований на ті аспекти взаємодії теології з науковим світоглядом, де християнські ідеологи намагаються відшукати гносеологічні доведення на користь чуда та показати чудо в перспективі сучасних світоглядних категорій. Вибір і застосування теоретико-методологічних підходів статті обумовлені самим предметом думки і характером поставлених завдань. У статті використовувалися наступні методи пізнання: загальнофілософські, спеціальні загальнонаукові теоретичні методи. Автор слідував принципу об'єктивності, історизму, застосовував каузальний аналіз. Кінцеві результати вивчення теми надають вагомі підстави твердити, що саме з приводу чуда серед теологів все гучніше висловлюється думка про необхідність зміни гносеологічного контексту християнської теології на основі даних, отриманих сучасними науками. Тим більш, що і самі науковці, зі свого боку, дедалі частіше виражають зацікавленість у тому, щоб виявити статус сучасної наукової парадигми і визначити характер взаємодії її з релігійною парадигмою та досягти між ними цілком певного світоглядного партнерства.

Ключові слова: Бог, теологія, наука, чудо.

Нині неможливо не помітити те, що сучасні християнські церкви мобілізують увесь арсенал знарядь та передові загопи знавців науки задля суттєвої модифікації християнського світогляду, внесення в його зміст відчутних корективів, покликаних засвідчити належну академічну репутацію теології. Звісно, церкву на цьому шляху цікавить не наука сама по собі та навіть не її приголомшливі здобутки, які зумовлюють зростання популярності наукового світогляду, а сам науковий світогляд, вірніше його ресурсні можливості в справі підтвердження тих чи інших положень релігійної віри. Назріла необхідність їх широкого залучення та подальшого використання звичайно глибоко усвідомлюється сучасними християнськими апологетами, на долю яких і випала справа модернізації та нового витлумачення своїх понятійних рядів. В цьому ключі, в середовищі теологів все гучніше висловлюється думка про необхідність зміни гносеологічного контексту християнської теології, на основі даних, отриманих сучасними науками, позаяк задача цієї ж теології, за думкою видного її представника Харві Кокса – «розуміти наш час та спілкуватися з ним» [1, с. 4]. Тим більш, що і самі науковці, зі свого боку, дедалі частіше виражають зацікавленість у тому, щоб «виявити статус сучасної наукової парадигми і визначити характер взаємодії її з релігійною парадигмою» [2, с. 140] та досягти між ними, за словами професора Ліванського Державного університету Фараха Сухейля, «історичного компромісу», а то й «цілковитого співробітництва» [3, с. 174]. Актуальність обраної теми звідси обумовлюється тим, що, незважаючи на велику зацікавленість сучасних науковців релігійною проблематикою, глибоким дослідженням ними

особливостей взаємодії християнської теології та науки, саме віра в чудо, а особливо окремі оновленські тенденції пов'язані із спробами зміни гносеологічного контексту християнства на основі даних сучасної науки, покликані оновити таку віру, не стали об'єктом спеціальної уваги науковців.

Серед праць, які методологічно озброїли автора та дозволили йому визначитись щодо тих пізнавальних актів та принципів організації дослідження, які б сприяли ефективному й адекватному вивченню названої вище наукової проблеми, слід виокремити роботи закордонних та вітчизняних вчених і мислителів: Харві Кокса, Фараха Сухуйля, Арнольда Грюнбаума, Ієна Барбура, Юрія Мелкова, Катерини Єрмошіної та інших. І все ж, у сучасній вітчизняній релігієзнавчій та філософській літературі на жаль спостерігається брак досліджень присвячених вивченню особливостей та стану освоєння сучасною християнською теологією наукових здобутків сьогодення, хоча за кордоном безперервно, даній темі присвячена сила силена як спеціальних богословських праць, так і досліджень світських науковців.

Мета дослідження полягає в спробі вивчення тієї прогалини, яка утворилася в сфері вітчизняного студіювання позначеної теми, а також у вивченні тих прийомів та способів аргументації, що їх використовують сучасні теологи в теоретичному виправданні та обґрунтуванні віри в чудо.

Фіксація різноманітних, в тому числі і небогословських смислів чуда, має, як це не дивно, певне значення і в аспекті усвідомлення нових приголосливих здобутків науки та специфічних пошуків останнього власних філософсько-світоглядних підвалів. Націленість науки на поступове розкриття Істини та поглиблення набутих істинних знань, її величні сучасні відкриття на шляху розкриття таємниці геному людини, в вивченні ближнього і далекого космосу, її спостережень й експериментів в царині мікросвіту не відмінюють того, що наука, намагаючись збагнути світ в його об'єктивності, все ж розкриває лише окремі аспекти реальності, «вона, – за словами В. Стьопіна, – не вичерпує собою усієї культури, а складає лише одну із сфер, котра взаємодіє із іншими сферами культурної творчості – мораллю, релігією, філософією» [4, с. 497–499]. Більше того, несумісність науки та релігії, за переконанням фахівця з філософії науки Ю. А. Мелкова, практично і своєю значною мірою пов'язана із давнім традиційним примусовим протиставленням фактів науки – фактам релігії. В історії їх стосунків, зауважує дослідник, неможливо не помітити те, що «факт класичної науки як явище, що відображене в дзеркалі системи точного знання, як явище, котре відповідає детерміністському закону, – протистоїть чуду як явищу надприродному». Однак, додає до цього автор, «сучасна наука робить можливим *інше* бачення цього взаємовідношення. З одного боку, подія не є повністю детермінованою законом; з іншого боку, чудо перестає сприйматися як порушення абсолютних законів природи» [5, с. 164–165]. Тому важливо метою широкого спектра сучасних праць з апологетики є намагання «показати... чудо... як явище об'єктивної дії сили Божої, у перспективі сучасних світоглядних категорій», переконаний сучасний православний богослов Михайло Шполянський [6, с. 9].

Наука, як утворення, що постійно розвивається, у власній історичній динаміці та відтворенні останньої

в науковій картині світу, завжди «корелює на пошук нових світоглядних ідей, які продукуються у різних сферах культури (філософії, релігії, мистецтві...)» [7, с. 499–500]. Однак, інколи надто давні, вікоміні концептуальні набутки інших духовних феноменів також використовуються для позначення окремих сучасних наукових припущень. Релігійні ідеї надприродної каузальності, чуда (не будучи по-суті науковими), часом використовуються в викладенні змісту наших знань про світ [8]. Достатньо згадати відомі спроби створення «Єдиної теорії Всесвіту», започатковані Альбертом Ейнштейном, коли чудо, як надприродна акція, його послідовниками не відкидалося в якості основоположного пояснювального принципу Всесвіту і заяви Стівена Хоукінга про Всесвіт, що був спонтанно *створений* з абсолютного ніщо. Стівен Хоукінг, зокрема, з приводу глобальних перспектив і наслідків створення єдиної теорії усього, що існує, в своїй славнозвісній праці «Коротка історія часу: від великого вибуху до чорних дірок», писав наступне: «Якщо ми дійсно відкриємо повну теорію, ...це буде повним тріумфом людського розуму, бо тоді нам стане зрозумілим задум Бога» [9, с. 147]. Серед таких спроб пояснення природи світу є також відома М-теорія (теорія мембранної будови Всесвіту), де абревіатура «М», коли жартома, а інколи і цілком серйозно фізиками витлумачується як «магічно-могутнє» (або, в іншому розумінні, – чудесне) джерело творіння суцього чи заяви фахівців з космології про незбагнений вплив на наш Усесвіт його «паралельного двійника». Той же Хоукінг «нешодавно заявив, що сучасна фізика на значну міру вичерпала питання типу «як?» (як відбуваються події в мегасвіті, мікросвіті тощо). Але за ними постають у всій своїй величчю питання типу «чому?»: чому закони природи мають такий, а не інакший вигляд, чому в природі взагалі є закони? Чому природа розумна? Чому – якщо дотримуватися «основного питання філософії» – «первинними» є не частки й поля (не «матерія»), а ймовірності народження (чи прояву) часток і полів, тобто *питомо ментальні сутності?* ...Остаточною підставою існування ймовірності фізичних подій та їхньої суто логічної організації в чистих квантових станах є дивна властивість світу як неподільної одиниці, котрою він виявляється на так званому субквантовому рівні. Ця унікальна властивість світу певним чином нагадує наше «я» (субстанціональну основу нашої свідомості) [10, с. 267–268]. В цьому контексті навряд чи можна погодитися з висновками професора Пітсбургського університету Адольфа Грюнбаума, який, підводячи підсумки досліджень космологів ХХ століття, твердить про те, що у науковців немає жодних підстав визнавати творчу роль божества в якості основи буття [11, с. 60], бо подібні заяви є упередженими за формою, а, по-суті, – результатом занадто поспішного узагальнення, тобто, фактично, є висновками узагальнено хибними.

В світлі даних тенденцій в сучасній науці та тих карколомних гіпотез, що висувуються відомими вченими, задля пояснення світу з точки зору єдиного принципу, аж ніяк не гіперболізацією чи відвертою фантастикою і, тим більш, не спробою епістемологічного виправдання та реабілітації релігії видаються заяви про те, що «нині саме той час для європейської філософії науки, коли слід звернутися до категорії чуда та використовувати її для осмислення світоглядних наслідків наукової революції і для формування на цій основі нової картини світу»

[12, с. 209]. І спроби такого звернення до давніх релігійно-теологічних концептів є.

Візьмемо, хоча б, результати досліджень, що ведуться нині на Великому адронному колайдері в Європейському центрі ядерних досліджень та на Теватроні, національній лабораторії прискорювачів імені Енріко Фермі (США). Дані дослідження, як відомо, спрямовані на пошук загадкової частки, котру ніхто і ніколи не бачив, однак таку, що передбачена в так званій «Стандартній моделі» – основній теорії сучасної фізики – бозон Хіггса. Як відомо, обмін часток одного з типів – бозонів відповідає у мікросвіті за будь-яку взаємодію між тілами, а бозон Хіггса, зокрема, за гіпотезою вчених-фізиків, зумовлює створення маси елементів. Згідно з положеннями «Стандартної моделі» – все оточуюче занурене в поле, яке насичене бозонами Хіггса; останні протистоять зміні швидкості мікрочасток, створюючи їх масу; на будь-яку зміну варіантів руху мікрочасток неодмінно миттєво реагують бозони Хіггса, породжуючи масу та, відповідно, гравітацію. «Якщо б цього типу бозону не було, жоден предмет в світі не мав би маси, – пише автор статті «Вітик з ВАКу [Великого адронного колайдера]», Олександра Білярчик, – а сама гравітація була б відсутня як така. За це його і називають «часткою Бога»» [13, с. 26].

Як видно, специфічне витлумачення окремих важливих наукових гіпотез знову таки відбувається із залученням термінологічного апарату релігії та її теоретичного убрання – теології, елементи якого виявляються семантично конгруентними деяким припущенням, до цього часу ще остаточно не охопленим природничо-науковими поняттями та категоріями. Немає великих сумнівів в тому, що, намагаючись надати фундаментальне пояснення природі реальності на рівні мікросвіту, дослідники, інколи, разом із цим, остаточно не відмовляються від спроб одночасно відшукати канали взаємодії Бога з оточуючим світом, виявити фокус його провідного скеровування речовиною та енергією світобудови (а використання релігійної термінології для витлумачення наслідків сучасних наукових студій світу прямо підтверджує сказане), до того, ж чудо не просто включається ними в сітку власне наукових понять-категорій, проте й, інколи, покладається ними, як основоположний принцип у власну систему витлумачення буття.

Тобто, окремі світоглядні структури, які узагальнюють зміст теоретичного знання, котре репрезентує предмет розвитку науки на її нинішньому історичному етапі, очевидно виявляють завуальований (а, інколи, і прямий) зв'язок із надприродним. Фізик і філософ Ю. І. Кулаков у своїй доповіді на ХХ Всесвітньому філософському конгресі, оцінюючи стан розвитку сучасної цивілізації, знаходив за можливе вести мову про те, що на рубежі тисячоліть зникають підстави для тверджень про опозицію науки та релігії. Більше того, автор підкреслював, що наука наразі не є єдиним провідним засобом оволодіння дійсністю і в умовах кризи сучасної цивілізації виникає потреба в створенні «єдиної науково-теїстичної картини світу» [14, с. 145].

Хай би там як не намагалися з'ясувати дані питання прихильні до релігії діячі та їх ідейні опоненти, проте не можливо обійти увагою факт культурної атмосфери сьогодення, коли єдність світу задається науковцями

також із залученням уявлень про божественне, які згодом екстраполюються на інші галузі знань; тобто, навіть академічно налаштовані вчені, відкриваючи нові горизонти світобудови в сфері найменших та найбільших часток матерії та при цьому намагаючись збагнути природу перших основ буття, все ж не вважають, що «гіпотеза Бога» є надто застарілою. Залучення ідеї Бога задля пояснення фактів дійсності, чисельні спроби «західних мислителів і вчених вписати містичне світовідчуття в філософські підвалини сучасної науки» [15, с. 5] набули нині такого масштабу, що стали, навіть, темою окремих філософських досліджень [16]. Тим більш, що, за словами сучасного американського філософа Х. Пьютнема, прагнення класичної науки побудувати єдину картину світу та досягти «Божественного бачення» сущого, так і залишилося нереалізованим [17, с. 5]. А провести чітку межу між тим, де закінчується силове поле сучасних наукових гіпотез та теорій та починається царина метафоричних висловів, алегорій і постулатів релігії, без спеціального філософського аналізу й подальших світоглядних узагальнень буває складно.

Тому то, з'ясування змістовного наповнення низки категорій релігійної свідомості, а серед них і ідеї чуда, котрі за велінням долі виявились включеними у сучасний науковий пошук, є актуальним; воно набуває особливого значення в справі пошуку нових світоглядних орієнтирів сучасної цивілізації та формулюванні аргументованих відповідей на доленосні питання, які постають перед нею.

Список використаних джерел

1. Cox H. The secular city. Secularization and urbanization in theological perspective. – Harmond Sworth, 1966.
2. Арабаджи Д. В. Аналіз статусу наукових парадигм і межі їх конфронтації з релігією // Практична філософія. – 2008. – №4. – С.139–144.
3. Фарах Сухейль. Религиозный феномен и современная наука // Вопросы философии. – 2002. – №2. – С.169–174.
4. Степин В. С. Наука // Всемирная энциклопедия. Философия XX век / Главн. научн. ред. и сост. А. А. Грицанов. – Москва: АСТ, Минск: Харвест, Современный литератор, 2002. – С.497–499.
5. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – К.: Издатель Паррапан, 2004. – 223 с.
6. Шполянський Михайл. Чудо. Богословский взгляд и личный опыт. – Москва: Изд-во «Отчий дом», 2003. – 126 с.
7. Кузнецова Л. Ф. Научная картина мира // Всемирная энциклопедия. Философия XX век / Главн. научн. ред. и сост. А. А. Грицанов. – Москва: АСТ, Минск: Харвест, Современный литератор, 2002. – С.499–500.
8. Використання тут і далі понять «Всесвіт» та «світ» слід пов'язувати з розумінням їх як «просторово-часової структури, заповненої речовиною й випромінюванням (полями)»; до того ж такий Усесвіт є принципово нестационарним об'єктом, що перебуває нині на етапі розширення (див.: І. З. Цехмістро. Голістична філософія науки. – Харків: Видавництво «Акта». – С.187).
9. Хокинг С. Краткая история времени: от Большого Взрыва до черных дыр / Пер. с англ. – СПб.: Амфора, 2001. – 268 с.
10. Цехмістро І. З. Голістична філософія науки. – Харків: Видавництво «Акта». – 270 с.
11. Грюнбаум А. Происхождение против творения в физической космологии (теологические искажения современной физической космологии) // Вопросы философии. – 1995. – №2. – С.48–60.
12. Ермошина К. А. Чудо как категория русской философии // Вече. Журнал русской философии и культуры. – СПб.: Изд-во С.–Петербург. Ун-та, 2009. – Вып.20. – С.203–210.
13. Білярчик А. Утечка из БАКа // Журнал-газета «Публика». – 24 мая – 30 мая 2011. – №21 (546). – С.26.
14. Кулаков Ю. И. Синтез науки и религии // Вопросы философии. – 1999. – №2. – С.142–153.
15. Поликарпов В. С. Наука и мистицизм в XX веке. – М.: «Мысль», 1990. – 219, [2] с.

16. Див., наприклад, статтю Т. В. Панфілової. (Панфілова Т. В. Ссылка на Бога в науке: дань моде или идеологический прием // Общественные науки и современность. – 2001. – №5. – С.124–131).

17. Putnam H. Realism with a Human Face. – Cambridge, Mass. – London: Harvard University Press, 1990. – 350 p.

References

1. Cox H. The secular city. Secularization and urbanization in historical perspective. – Harmond Sworth, 1966.
2. Arabadzhi D. V. Analiz statusu naukovih paradigmi i mezhi ih konfrontacii z religieju // Praktichna filosofija. – 2008. – №4. – S.139–144.
3. Farah Suhejl'. Religioznyj fenomen i sovremennaja nauka // Voprosy filosofii. – 2002. – №2. – S.169–174.
4. Stepin V. S. Nauka // Vsemirnaja jenciklopedija. Filosofija XX vek / Glavn. nauchn. red. i sost. A. A. Gricanov. – Moskva: AST, Minsk: Harvest, Sovremennij literator, 2002. – S.497–499.
5. Melkov Ju. A. Fakt v postneklassicheskoj nauke. – K.: Izdatel' Parapan, 2004. – 223 s.
6. Shpoljanskij Mihail. Chudo. Bogoslovskij vzgljad i lichnyj opyt. – Moskva: Izd-vo «Otchij dom», 2003. – 126 s.
7. Kuznecova L. F. Nauchnaja kartina mira // Vsemirnaja jenciklopedija. Filosofija XX vek / Glavn. nauchn. red. i sost. A. A. Gricanov. – Moskva: AST, Minsk: Harvest, Sovremennij literator, 2002. – S.499–500.
8. Vykorystannja tut i dali ponjat' «Vsesvit» ta «svit» slid pov'jazuvaty z rozuminnjam i'h jak «prostoro-časovoi» struktury, zapovnenoi' rechovynu j vyprominjuvannjam (poljamy); do toho zh takyj Usesvit je pryncypovo nestacionarnym ob'jektom, shho перебуває nyny na etapi rozshyrennja (div.: I. Z. Cehmistro. Golistychna filosofija nauky. – Harkiv: Vydavnytvo «Akta». – S.187).
9. Hoking S. Kratkaja istorija vremeni: ot Bol'shogo Vzryva do chernyh dyr / Per. s angl. – SPb.: Amfora, 2001. – 268 s.
10. Cehmistro I. Z. Golistychna filosofija nauki. – Harkiv: Vidavnytvo «Akta». – 270 s.
11. Grjunbaum A. Proishozhdenie protiv tvorennja v fizicheskoj kosmologii (teologicheskie iskazhenija sovremennoj fizicheskoj kosmologii) // Voprosy filosofii. – 1995. – №2. – S.48–60.
12. Ermoshina K. A. Chudo kak kategorija russkoj filosofii // Veche. Zhurnal russkoj filosofii i kul'tury. – SPb.: Izd-vo S.–Peterb. Un.–ta, 2009. – Vyp.20. – S.203–210.
13. Biljarchik A. Utechka iz BAKa // Zhurnal-gazeta «Publika» – 24 maja – 30 maja 2011. – №21 (546). – S.26.
14. Kulakov Ju. I. Sintez nauki i religii // Voprosy filosofii. – 1999. – №2. – S.142–153.
15. Polikarpov V. S. Nauka i misticizm v XX veke. – M.: «Mysl'», 1990. – 219, [2] s.
16. Див., наприклад, статтю Т. В. Панфілової. (Панфілова Т. В. Ссылка на Бога в науке: дань моде или идеологический прием // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2001. – №5. – S.124–131).
17. Putnam H. Realism with a Human Face. – Cambridge, Mass. – London: Harvard University Press, 1990. – 350 p.

Gudima I. P., PhD, Professor of Department of Philosophy, Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), gudima67@mail.ru

The question of a miracle in the future of modern philosophical categories

The paper research the author's attention is focused on fixing different, including non-theological meanings miracle. The main objective of this article is to study the reflection characteristics of the religious consciousness in the modern Christian theologians attempt to carry out the convergence of scientific knowledge and the truths of divine revelation. author's focus of attention is directed to those aspects of the interaction of theology with the scientific worldview; where Christian ideologues are trying to find evidence in favor of epistemological miracle and a miracle to show in the future of modern philosophical categories. Selection and application of theoretical and methodological approaches to the article caused by the object of thought and character set tasks. The article used the following methods of cognition: general philosophical, general scientific special theoretical methods. The author followed the principle of objectivity, historicism, applied the causal analysis. The final results of the study topics provide good reason to say that it was about a miracle among theologians louder expressed the view that the need to change the epistemological context of Christian theology on the basis of data obtained by modern science. Moreover, as the scientists themselves, for their part, are increasingly expressing interest in order to identify the status of the current scientific paradigms and determine the nature of its interaction with the religious paradigm and reach between well-defined ideological partnership.

Keywords: God, theology, science, miracle.

Гудыма І. П., кандидат філософських наук, професор кафедри філософії, Черкаський державний технологічний університет (Україна, Черкаси), gudima67@mail.ru

Вопрос чуда в перспективе современных мировоззренческих категорий

Исследовательское внимание автора сосредоточено на фиксации различных, в том числе и небогословских смыслов чуда. Главной задачей данной статьи является изучение особенностей отражения в современном религиозном сознании попыток христианских теологов осуществить конвергенцию научных знаний и истин божественного Откровения. Фокус внимания автора направлен на те аспекты взаимодействия теологии с научным мировоззрением, где христианские идеологи пытаются отыскать эмпирические доказательства в пользу чуда и показать чудо в перспективе современных мировоззренческих категорий. Выбор и применение теоретико-методологических подходов статьи обусловлены самим предметом мысли и характером поставленных задач. В статье использовались следующие методы познания: общепедагогические, специальные общенаучные теоретические методы. Автор следовал принципу объективности, историзма, применял каузальный анализ. Конечные результаты изучения темы предоставляют веские основания утверждать, что именно по поводу чуда среди теологов все громче высказывается мнение о необходимости изменения эмпирического контекста христианской теологии на основе данных, полученных современными науками. Тем более, что и сами ученые, со своей стороны, все чаще выражают заинтересованность в том, чтобы вывить статус современной научной парадигмы и определить характер взаимодействия ее с религиозной парадигмой и достичь между ними вполне определенного мировоззренческого партнерства.

Ключевые слова: Бог, теология, наука, чудо.

* * *

УДК 159.9

Смельяненко Є. О., кандидат філософських наук, доцент, докторант, НІСД (Україна, Київ), shalimova_eo@mail.ru

ПОВЕДІНКОВІ СТРАТЕГІЇ МАРГІНАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Аналізуються та порівнюються феномени девіації, аномії та маргінальності за критерієм відношення до соціальної норми. Стверджується, що маргінальність постає більш складним та багатоплановим феноменом, що має зв'язки з девіацією та аномією, проте принципово не може зводитись до них. Розкривається поведінкова сутність девіації та аномії. Маргінальність інтерпретується як соціокультурний, ціннісно-смісловий та ідентифікаційний феномен. Робиться висновок, що маргінальність може мати два рівнозначні виміри: зовнішнього маркування та внутрішнього співвіднесення. Девіація та аномія постають не як обов'язкові, а як рівнозначно можливі форми поведінкових стратегій маргінала на рівні з абсолютною нормованою поведінкою. Внутрішнє переживання власного маргінального статусу за умов його критичного усвідомлення може зовсім не призводити до ненормативної поведінки за умови самокорекції поведінки індивідом.

Ключові слова: маргінальність, аномія, девіація, поведінка, соціальна норма.

Динаміка соціокультурних практик початку нового тисячоліття розгортається низкою багатомірних та складаних процесів. Зміни в сфері технологій, виробництва, соціальної взаємодії, економіки та політики тощо, що мали місце протягом всього попереднього століття, обумовили велику «відкритість» культур та соціального середовища і високу комунікативність. Якщо раніше маргінальна особистість знаходилась на межі культур та суспільств в наслідок певних трагічних обставин та подібне становище оцінювалось як ненормальне, то сьогодні, в сучасній постмодерній культурі майже більшість людей близькі до стану маргінальності та помежовості. Порушення традиційних форм суспільної та особистої життєдіяльності, цитатність та інтертекстуальність смислів, іронія, відмова від канонів, розмитість, сприйняття світу як постійно мінливої, аморфної, багатоваріантної у своєму розвитку реальності – все це призводить до трансформації самого феномена маргінальності і, як наслідок, актуалізує його переосмислення. Це визначає все більш зростаючу актуальність проблематики маргінальності сьогодні.